

telek jól kiszolgálják az önkultuszépítés e formájában potenciált látó, ezeket a felületeket ügyesen használó szerzőket. Másik közismert példa, hogy – már eleve ismert szerző – verse tankönyvben szerepel, s ezt valaki kiteszi a Facebookra, az emberek pedig felháborodnak, milyen versek kerülnek a gyerekek kezébe. Az irodalom kitüntetett fontossága mutatkozik meg abban, hogy mindenki elkezd gondolkodni a költemény értelmén. Mindazontáltal ijesztő szociológiai látélet esetenként, ahogyan a kommentelők nemcsak a szerzőhöz, hanem egymáshoz is jellemzően verbális erőszakkal viszonyulnak: igény bizonyosan van tehát az irodalmi szövegek szélesebb körben való befogadására, a szövegértési feltételek és képességek azonban némelykor fájdalmasan korlátozottak. De talán még mindig erősen él a köztudatban az, hogy a szépirodalmat meg kell óvni a tömegektől, és ez nagyon káros elgondolás.

Kukorelly Endre: Az önmarketing Petőfiig vezethető vissza: nagyon érezte, mit és hogyan kell csinálnia a népszerűség érdekében. Jókainál is megfigyelhető ez: ők amúgy is koruk félistenei voltak. Ha a mai összes művészt, kőfaragót és balett-táncost egygyé gyúrnánk, sem érné el Jókai népszerűsége szintjét. Ellenpélda Arany János, akitől alkatilag volt idegen az önkultuszépítés, a kultusz mégis kialakult körülötte. Mikor meghalt, pillanatok alatt összegyűlt a híres szobrához a százvalahány ezer pengő. A maiak nem összehasonlíthatók velük. Túlságosan szórt a mezőny, túl sok a kisebb-nagyobb sztár, de senkinek sincs akkora potenciálja. Páran elég ügyesen nyomatják az önmarketinget, ami rendben is van; nevetséges, mikor azt hallom, nem illik – miért ne illene? El kell adni a terméket. Ha Petőfi ezt tette, a maiak miért ne próbálnák?

Szirák Péter: Még meg akartam kérdezni, te mennyire vagy önkultuszépítő, de ettől most idő hiányában eltekintek. Sok kérdésről volt szó, még többről lehetett volna beszélni. Én azt tanultam, hogy a kultusz nem feltétlenül rossz – végtére is kiiktathatatlan –, de figyelni kell, hogy túlzásokba ne essünk.

A lelkesedés alkalmai

ALFÖLD-DÍJASOK ESTJE: HANSÁGI ÁGNESSEL, VALASTYÁN TAMÁSSAL ÉS VÖRÖS ISTVÁNNAL FODOR PÉTER BESZÉLGET

Fodor Péter: Nagy büszkeség, hogy idén is három kitűnő és a lappal régóta szoros munkatársi kapcsolatban álló szerzőnknek mondhatunk köszönetet az Alföld-díjjal. Beszélgetésünk a Debreceni Irodalmi Napok programsorozatának része, így adódik indulásképpen, hogy arra kérjelek Benneteket, a kultusz témájához szóljatok hozzá.

íránt, amelyhez kultikus módon tudunk viszonyulni. Én ezt a viszonyt hajlamos vagyok szeretetnek nevezni, vannak szerzők, akiket szeretünk olvasni, sőt olyanok is vannak, akiket sokan szeretnek olvasni. De nem vagyok abban biztos, hogy maga az olvasás, az a tény, hogy egy könyv, egy irodalmi alkotás akár évszázadokon át „talál” magának olvasókat az újabb és újabb generációkban, önmagában elegendő a kultuszhoz. Attól, hogy például máig olvasgatjuk Vörösmarty verseit, még nincsen Vörösmarty-kultusz, és hogy a saját témámnál maradjak, az utóbbi évtizednek az az örömdetes fejleménye, hogy egyre többen fordulnak ismét Jókai műveihez, egyre több embert lehet megmozgatni egy-egy Jókaihoz kapcsolódó irodalmi eseménnyel, hogy egyre gyakrabban foglalkozik vele a média, megint csak nem a kultusszal áll összefüggésben. Attól, hogy egy szerző valamiért sokak számára érdekes, még nem alakul ki a kultusza. Margócsy István előadásában az irodalmi kultusz ápolásában a lokalitás szerepét hangsúlyozta. Jókai-kutatóként évről évre megfordulok Balatonfüreden. A város, a fürediek példaszerűen ápolják a Jókai-kultuszt, és ez a turistaként, látogatóként a városba érkezőket is magával ragadja. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy beszippantja őket a kultusz, részesei akarnak lenni. Szeretnék bejárni például azokat a helyeket, ahol az író és a felesége is megfordultak, és ha visszatérnek a városba, akkor ezeket a sétákat, majdhogynem rituálészerűen megismétlik. Nagyon elgondolkodtató, hogy Füred ma sokak számára egyet jelent Jókaival és megfordítva, ha Jókai, akkor Füred. Pedig „életvitelszerűen”, vagyis háztulajdonosként ennek a nagyon hosszú életpályának valójában csak két évtizede kötődik ide: 1867-ben vásárolta meg a tihanyi apáttól azt a telket, amelyen a ma múzeumként szolgáló, Jókai által építtetett villa áll, és Laborfalvi Róza 1886-ban bekövetkezett halála után néhány évvel el is adta. Vagyis nagyon is indokoltnak tűnik a Margócsy István által felvetett probléma. Talán úgy is fogalmazhatnánk, hogy lokalitás nélkül nincs kultusz. Mi a lokalitás szerepe a kultuszképződésben? Az a tapasztalatom, hogy a város lakójaként vagy visszatérő vendégként olyanok is nagyra becsülik és fontosnak tartják, mondhatjuk azt is: szeretik az írókat, akik egyébként nem feltétlenül forgatják rendszeresen a műveit. Sőt, az is lehet, hogy az iskolában olvasták utoljára. Vagy a mai diákok egy részére gondolva, nyilván az a realitás, hogy ott sem. Viszont: tudnak róla egy sor kis, színes történetet, Jókairól, az emberről, a családjáról, anekdotákat akár, amelyek ezekhez a helyekhez kötődnek. A helyek emlékeztetnek, és ha ezt tudatosan építi egy közösség, emlékezhelyként működnek. Az efféle bevonódottság is a szeretettel függ össze: mivel szeretik a városukat, a várost, becsülik annak a személyiségnek az emlékét, aki a település hírét öregbítette. A saját városom, a saját kedves utcáim, fáim, épületeim azok, amelyek a magyar irodalom múltjának egy izgalmas, grandiózus alakjához kötnek. Jókai világhíre visszavetül a városra, és ebben osztozni tudunk, jelen tudunk lenni, mert adott számunkra a helyek közössége, hiszen mi, mai emberek is ugyanazokat a tereket járjuk be. Ez a teljes fizikai valóságunkban való jelenlét, a tapasztalás, az az élmény, hogy kinézhetek Jókai dolgozószobájából a tóra, átélhetővé tesz számunkra valamit, aminél nem voltunk jelen. A hely az emlékezés révén összeköti a jelenünket és a múltat, a régi történeteket pedig az emlékeztünkben tartja. Emlékeztet rá, hogy van mire büszkének lennünk, hogy van „dicső”, de inkább úgy fogalmaznék: szerethető, közös múltunk, amitől

mi is jobb embernek érezhetjük magunkat. Az irodalmi kultusznak ez talán ma fontosabb funkciója, mint az, amelyik a művekre irányítja a figyelmünket. Szóval a kultusz számomra nem annyira a művekről, mint inkább az emlékezetéről és az emlékezés helyeiről, tárgyairól szól, a szerethető múltról, amely egy helyi közösség pozitív identitásának az alapja. Az irodalmi kultusz gyakran inkább eltereli a művekről a figyelmet, hiszen a kultuszt a mindenkori jelen embere csinálja, ráadásul közösségi tevékenységek, társas megmozdulások és összejövetelek révén marad fenn, míg az olvasás magányos, elszigetelő tevékenység. Az irodalmi kultuszban ezért is lehet a lokalitásnak meghatározó szerepe, mert helyi közösségeket képes létrehozni, olyan kötődést egy helyhez, amely egyúttal közösséget is teremtet. Ráadásul értékalapú közösséget, amely megemel, és elemel a mindennapok nehézségeitől.

Vörös István: Egyes nemzedéktársaimtól gyakran hallom, hogy ők már mindent tudnak, mindent olvastak, már nem lelkesíti őket az irodalom – én velük ellentétben a mai napig tudok lelkesedni az irodalomért és a kultúráért, művekért, régiekért és újakért. S a lelkesedésnek az egyik formája esetemben, hogy irodalmat tanítok, a másik, hogy fordítok. Van a fordító lelkesedése, s ráadásul azoké, akiknek az irodalmából, pl. én a csehből, fordítunk. Az Áfra János laudációjában említett Premia Bohemica-díj annak volt köszönhető, hogy Vladimír Holant fordítottam. A csehek olyan kultuszt alakítottak ki körülötte, hogy ő nagyon nehezen fordítható. Megtörtént, hogy Csehországban egy kocsmában kiderült rólam, hogy Holant fordítok, s a csehek kézzől kézre adtak, hogy „ő fordította Vladimír Holant” – és végül már azt is megpróbáltam letagadni, hogy egyáltalán létezett Vladimír Holan, csakhogy szabaduljak, de nem lehetett, mert a kocsmában lévők tudták, hogy ki volt ő. Ami azért érdekes, mert őt ugyanakkor a csehek nehezen érthető költőnek tartják. Egyszer egy magyar költővel vitába keveredtem, ő azt állította, hogy Holan nem nehéz költő. Tulajdonképpen én sem tartom nagyon nehéznek, de attól tartok, ez abból is következhet, hogy fordítás közben valamit nem vettünk észre, s talán épp azt, amitől olyan nehéznek tartják a csehek.

Idehaza sokat lehet hallani, hogy a magyar nyelv gyönyörű, de a csehek még nálunk is többre tartják a saját nyelvüket, azt a nyelvet, ami egyébként magyar fülnek hátborzongató, különösen ha énekelnek rajta. Úgy lehet lemérni, hogy a cseh szakos hallgatók már kezdenek belejönni a nyelvbe, ha beszéd közben nem röhögik el magukat. Szerintem is gyönyörű nyelv a cseh, de az akusztikája meglehetősen különbözik a magyartól, noha prozódiai nyersanyagában tökéletesen azonos a kettő. Mindegyikben vannak hosszú és rövid magánhangzók, lehet hosszú és rövid szótagokat képezni, és így ritmust időmértékkel előállítani.

Van tehát egyféle furcsa kultusz a cseh nyelv körül és a cseh nyelvbe nagyon erősen belepörgő szerzők körül – ezért van Holannak is jelentős kultusza mind a mai napig. Nem kizárt, hogy ennek a kultusznak a melléktermékeként kaptam én a cseh díjat.

döbbenetes dolgai ellenére is, azt mondja, hogy bármit teszünk, bármit mondunk és bármit írunk, a hagyományban maradunk. Úgy véli, hogy a hagyományhoz akkor vagyunk képesek innovatív módon viszonyulni, ha a már-megtörténtben nem terveink irányát látjuk viszont, hanem a szabadság lehetőségének mintázatát gondoljuk el. Engem Borbély Szilárd életművét értelmezve érdekelt nagyon, hogy milyen különböző módon lehet viszonyulni a kultúrához és a kultuszhoz, illetve e kettő kapcsolatához, amely szövevény képezi voltaképpen a hagyomány szövetét. S persze ellentmondásos viszonyok fedezhetők itt fel. Márkus György, aki a kultúra fogalmának filozófiai és hermeneutikai tisztázásáért nagyon sokat tett, azt írja egy helyen, hogy ha a kultusztól a kultúra felé mozdulunk el, akkor az egyértelmű fejlődéstörténet. A kultúra révén az egyén a benne rejlő adottságait gazdagon és sokszínűen bontakoztathatja ki. Vele szemben pl. Jacob Taubes, aki szerintem a kultúra hermeneutikájával foglalkozó európai filozófusok Márkus melletti másik meghatározó alakja, pontosan az ellenkezőjét mondja: ha a kultusztól a kultúra felé fordulunk, akkor az hanyatlástörténet, de nem is akármilyen, hanem radikális hanyatlástörténet. Az egyén ezáltal éppen azt veszíti el, ami igazán emberré teheti: az isteni realitás megtapasztalásának lehetőségét. Vélekedése szerint már az etika is hanyatlástörténet. Szilárdnak már az első kötete, az *Adatok* azt a kérdést teszi fel, miképp lehet a konvencióhoz invenciózusan viszonyulni, ha tetszik, felforgatni s elevenné tenni. De nem túlzás állítani, hogy minden kötetével tudta ezt a fölfordítást, elevenné tételt hozni – engem ez nyűgöz le őt olvasva. Egyébként Margócsy István Petőfi-könyvét is ezért szerette Szilárd, *Az inverz Petőfi* címmel írt róla remek kritikát.

Fodor Péter: Szerkesztőtársam, Herczeg Ákos Valastyán Tamás Alföld-díjához írott laudációjában használta a kétirányú olvasás fogalmát, amellyel ő „az ént folyton újrarendező eseményként leírható” befogadási folyamatra utalt, de ezt a terminust egy kicsit áthangolva a múlt és a jelen kölcsönös hermeneutikai viszonyát is értelhetjük alatta, mely mindhármótok munkásságának afféle alapvetése. A jelen és a múlt közötti olyan közvetítés, mely nem abban érdekelt, hogy a kettő közötti különbségek eltűnjenek (tehát nem azt állítva, hogy a múlt, pl. a görögök már mindent tudtak, amire a jelen egyáltalán rákérdezni próbál), kitüntetett eleme írásaitoknak.

Valastyán Tamás: Amit a görögökről mondasz, az sajátos tapasztalatként fogalmazódik meg a filozófiában. A tudás és az olvasás történeti jellege, mi több, a belőlük s általuk leszűrhető gondolatiság eseményszerűsége a jelen világunk kulturális tudatának felszabadító felismerése. Hogy nincsenek lezárt vagy az aranykor végteleen messzeségébe távolított horizontok, hanem olyan mindig változó s megváltoztatható terek vannak, amelyekbe bármikor belépve kezdeményező erővel léphet fel az ember, ez óriási dolog. Ugyanakkor már Friedrich Schiller is azt kérdezte, hogy ha van lehetőségünk faggatni pl. a görögök régi világát (mondjuk a műalkotásaikat értelmezve), akkor miért van az, hogy még mindig barbárok vagyunk? Persze, Schiller erősen fogalmaz, s a jelen diszpozícióját talán a kelleténél lefokozottabban kezeli a múlthoz képest, de a problémát, a kérdésedben érintett közvetítés érzékeny mivoltát jól érzékelteti. Engem tanárként állandóan foglalkoztat az,

hogy miként lehet a mai és a mindenkori egyetemi hallgatókhoz közel vinni filozófiai szövegeket. Ez egy nagy és nehéz ügy. Olvastatni a diákokat, s aztán beszélgetni a szövegekről. Ezzel együtt is azt kell mondom, hogy pl. Platón *A lakomáját* kivétel nélkül mindenki szereti. Ez döbbenetes és nagyon jó tapasztalat, látni, hogy a hallgatók élményszerűen képesek a szöveget megtapasztalni. Mi lehet ennek az oka? Hogyan képes Platón bizonyos problémákat, pl. a vágyakozást, a benne rejlő hiánymozzanatot, egyszersmind teljességre való irányulást közel hozni a ma olvasójához? Az örökérvényűség? De akkor mi a helyzet a kétirányúsággal, a múlt és a jelen közötti horizontelválasztással? Mert éppen hogy ez a különbség táplálja a felismeréssel járó örömet, a reflexió örömét, ahogy Immanuel Kant írta. Az a különbség, amely persze képes identikus mozgásokat is felvenni önmagába. Az biztos, hogy az élményszerűség nagyon fontos; az érzéki érintettségnek és valamiféle intellektuális újraalkotásnak a feszültségében tartani az olvasás eseményét – ez a legizgalmasabb számomra. És ez a probléma vált a koraromantika idején szakfilozófiai és szakfilológiai témává, s hasonlólt látok Borbély Szilárd életművében is úgy a versalkotási módját vizsgálva, mint szövegértelmezéseit olvasva. A régi literatura kutatójaként nagyon is figyelte kortársait, *Hungarikum-e a líra?* című kötetében hihetetlenül eleven és intenzív olvasástapasztalatokat lehet megélni.

Hansági Ágnes: A „kétirányú olvasás” jelentőségét, értelmét egy példán tudnám a leginkább megvilágítani: Jókai és Esterházy között rengeteg korrespondenciát lehet találni. Esterházy nagyon alaposan ismerte a korábbi korszakok szövegeit. Látványosan nagyon tudatosan vett át és írt át, sajátított át különféle „elemeket”, retorikai eljárásokat, történetmorzsákat, fordulatokat, amelyeket megtanult beépíteni saját írásaiba. Az tehát kézenfekvő volt, hogy Jókai-kutatóként Esterházy-olvasásra vállalkozzam, a legutóbbi könyvemben is szerepel Esterházyval foglalkozó elemzés. Az is összeköti őket, hogy Jókait is és Esterházyt is mániákusan foglalkoztatta a nyelv, nem általában a nyelv, hanem a magyar nyelv. Nem szeretnék tippelgetni abban az összirodalmi játékban, ki tudott a legjobban egy adott időszakban magyarul, de a saját korában Jókai és Esterházy is bizonyosan joggal pályázhatott volna az elsőségre. Ha arra a kérdésre keresem a választ, mi volt a legfontosabb ennek a két írónak az irodalomban, akkor egészen biztosan a nyelv. Esterházyt nyilván nem véletlenül foglalkoztatta Jókai nyelve: ő az az íróelőd, aki nem hitte azt, hogy a nyelv egyszerű, kézenfekvő, vagy hogy az irodalmi nyelv átlátszó, vagy hogy eszköz, amit úgy használunk, és arra, amire csak akarunk. Az anyanyelvvél és a magyar irodalommal szembeni végtelen alázat, amely szintén összeköti őket, biztosan ezzel is áll összefüggésben. És: miközben két lefordíthatatlan, hiszen a nyelv teljesítőképességét állandóan próbára tévő elbeszélőről van szó, mégis mind a ketten eljutnak a világsikerig. Az, hogy az ember különböző történeti időkhöz kötődő, más évszázadban (most már évezredben!) keletkezett szövegtörzseket vizsgál, rendkívül izgalmas tevékenység. Jókai szövegei a magyar regény kialakulásának, a modern elbeszélőpróza születésének időszakához kötődnek. Jókait sokan olvassák a saját korában is, és a regény, a novella műfajként már nagyjából olyan, amilyenek a mai olvasó is ismeri. Nagyon izgalmas, hogy a regény vagy novella nyelvi, műfaji, tehát kommunikációs szabályai miként alakulnak. Hogy mi-

vé lesznek a mai, kortárs prózában, hogyan élnek tovább azok a kezdeményezések, amelyek a Jókai-szövegekben még nívumként bukkantak fel; vagy például mi a sorsa azoknak a poétikai trükköknek, fordulatoknak, amelyeket a számára releváns magyar elődök, például Kisfaludy Károly vagy Vas Gereben írásaiból tanult el, és persze „jókaiasított”, vagyis aktualizált, „modernizált”. Ha az ember jól ismeri Jókai nyelvét, akkor Esterházy bizonyos nyelvjátékaiban egyértelműen rá lehet ismerni olyan pontokra, pontosabban azoknak a retorikai és grammatikai szerkezetére, amelyeket Jókai előszeretettel használt, és amelyek lényegében jellemezték, egyedítették, felismerhetővé tették az ő nyelvhasználatát. Ez a nyelvi örökség persze sokszor úgy is működik, hogy talán maga a mai szerző sincs tisztában a forrásával, az eredetével, mert az irodalom nyelvéből egyszerűen csak megtanulja, hogy ezt is lehet, és nem feltétlenül tudja konkrét szerzőhöz kötni, mert nem egy szerzőhöz/műhöz kötődő szövegemlékezet révén sajátította el, memoriterszerűen, hanem egyszerűen a használatban, ahogyan mások is használatba vették. Abból, ahogyan ezek a formulák, formák, fordulatok ma élnek és működnek, persze nagyon sokat lehet tanulni a 19. századi szövegekről is. Mert ezek a különféle transzformációikban továbbélő irodalmiságok nemcsak azt mondják el magukról, hogy az az eljárás, amit a 19. századi előd kitalált, még mindig érdekes valakinek, vagy ma is jól felhasználható, ma is el lehet vele mesélni, mondani valami fontosat. A mai alkalmazások, az hogy milyen kontextusban bukkannak ezek fel, és milyen irányokban engedik magukat átalakítani, a forráskontextusról és a transzformált eredetijéről is meg tudnak mutatni olyan részleteket, amelyekre korábban nem feltétlenül figyeltünk fel. Persze néha nehéz elengedni bizonyos szálakat, az ember kényszeresen próbálja őket felgombolyítani. A kétirányú olvasás föltétlenül hasznos, mert általa válik láthatóvá, hogy azok a szerzők, akik egy adott korpusz nyelvén tanulták meg az irodalmat, mit csinálnak ebből; mit enged meg nekik ez a nyelv, hol kell szakítani vele, hol nem enged, mire jó és mire alkalmatlan.

Fodor Péter: Tamás szóba hozta a tanítást, s köztudott, hogy István Lackfi Jánossal összefogva közel másfél évtizede a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen létrehozta, s azóta is oktatja a kreatív írás tantervi modult. István, Te költőként-íróként mit tanultál az elmúlt években ebből a munkából?

Vörös István: Nem könnyű erre válaszolnom, mert rengeteget tanultam természetesen, de amit megtanul az ember, beépül, azt nem föltétlenül tudja már később föl idézni. Abban mindig megerősít ez a tevékenység, hogy egyáltalán nem szűgyen az irodalommal mint szakmával foglalkozni; nem szűgyen ezt a szakmát tudni. Petőfinek elhitték, hogy a természet vadvirága, de valójában ő is csak viccelt. Ám kétségtelen, hogy a romantika óta állandóan megjelenik ez a probléma, hogy nem irodalmi irodalmat kell írni, hanem életet, de hát ki tudja ezt a kettőt szétszálazni?! És abban sem föltétlenül van az olvasók között egyetértés, hogy mi az élet. Mert valakinek az az élet, hogy a kocsmában ül, másnak meg az, hogy a könyvtárban. S nyilván mindenkinek azt kell csinálni, ami az ő élete.

Azt is megtanultam, hogy mindenki tehetséges, ha nem is íróként, de valamilyen – a homo sapiens az homo talentiensis is. Megtévesztő ugyanakkor, hogy a

nyelvet mindenki magas fokon bírja, vagyis az írás művészetéhez szükséges nyelvtechnikáját olyan magas szinten birtokolja – mintha mindenki tudna úgy zongorázni, hogy azért le tudja játszani Beethoventől a *Hammerklavier szonátát*, csak legföljebb nem olyan szépen, mint a legjobbak. Nem árt tudatosítani, hogy ha anyanyelvi szinten bírunk egy nyelvet, az nem jelenti azt, hogy azon a nyelven képesek vagyunk rögtön szépirodalmat is alkotni. Amikor a kreatív írást tanuló hallgatók feladatot kapnak, lehet az akár elsőre furának ható is, olyannyira meg tudnak táltosodni, hogy egyszerűen csak nézek. A húsz diákból legalább öt mindig elképesztően jó szöveget rak össze. Vagy tíz éve, amikor még sokféle szakról jártak hallgatók az íráskurzusomra, az év eleji névsorolvasáskor az egyik latin szakostól megkérdeztem, tudja-e, hogy a *Micimackó*t egy magyar ember, nevezetesen Lénárd Sándor fordította latinra, s a hallgató nemhogy tudta ezt, de arról is értesülve volt, hogy a *Harry Potter* már ógörögre is le van fordítva. Ezen föllelkesedve azt találtuk ki, hogy válasszanak klasszikus görög szerzőket, s az ő nevükben írjanak kritikát vagy a Milne- vagy a Rowling-regényről. Frenetikus szövegek jöttek létre, sajnálom, hogy nem volt energiám összegyűjteni őket. Ha ezekből nem is jelentettünk meg, de azért az évek során a szemináriumaimra készült szövegek közül már számos átjutott irodalmi lapok szerkesztőségi rostáján, és napvilágot látott.

Meggyőződésem, hogy nincs igazuk azoknak, akik szerint az írást nem lehet tanítani. Mindent, amit tudunk, azt tanuljuk. A tanításnak az a feladata, hogy segítsen a tanulásban. Senki nem úgy született, hogy tud írni, a mai tanácskozáson sokat emlegetett Petőfi Sándor sem, neki is sokat kellett tanulnia. Az írás tanítható, de nagyon kell az illetőnek akarni, hogy aztán ebből tényleg legyen valami. S mostanában épp azt látom tanárként, nem feltétlenül, vagy nem elsősorban a kreatív írásra járókkal, hanem egyáltalán a fiatal generációkkal foglalkozva a legnehezebb feladatnak, hogy ezt a belső késztetést valahogyan fölkeltsük bennük.

